

Podklady k tiskové konferenci Archeologického ústavu Praha 25. 6. 2009

Archeologie v ohrožení

V současné době se rozběhl drastický pokus o likvidaci Akademie věd ČR. Podobné snahy z počátku v 90. letech minulého století naštěstí ztroskotaly a po přijetí zákona o Akademii věd se zdálo, že se v České republice vytváří pro vědeckou práci zdravě konkurenční prostředí. V posledních letech se ale opět zformovala a důležitá místa v rozhodovacích strukturách obsadila zájmová skupina, která se cílů na likvidaci Akademie Věd nevzdala.

Toto nejnovější úsilí vychází ze snahy nejenom zmrazit rozpočet institucionálních prostředků AV ve stavu roku 2009 (což je úsporné opatření přijímané s ohledem na hospodářskou krizi ve všech sférách státem dotovaných aktivit), ale navíc jej **v průběhu tří let snížit přibližně o 50%**. Jde o finance, jež jsou dále rozdělovány veřejným výzkumným institucím (ústavům), které AV zřizuje. **Je samozřejmé, že tak razantní snížení finanční podpory je pro tyto instituce likvidační.**

Současná koncepce financování vědy je postavena na tzv. Metodice hodnocení výsledků výzkumu a vývoje. **Tato Metodika je diletantsky vytvořená nefunkční konstrukce**, kterou odsoudili a odmítají představitelé všech rozhodujících složek účastnících se vědeckého výzkumu v této zemi. Její tvůrci (zastoupení v Radě pro výzkum a vývoj Vlády ČR – RVV) ji ovšem prosazují silou, protože jsou za její podobu osobně odpovědní a odmítají uznat, že byli neúspěšní. Metodika vůbec nezohledňuje specifika jednotlivých vědních oborů, ani způsoby krytí institucionálních nákladů, které jsou spojeny s rozdílnou úlohou a postavením jednotlivých pracovišť v tom kterém vědním oboru. Zásadní problém je pak spojen zejména s tím, že výsledkem hodnocení není informace o vědecké hodnotě předkládaných výstupů, ale o jejich formálních znacích, jimž se přikládá rozhodující význam. Ovšem nic nebrání odpůrcům Akademie výsledky této pochybné Metodiky využívat zejména jako podklad pro rozdělení státní podpory a pro manipulační argumentaci.

Dramaticky sestupný trend vývoje rozpočtu AV ČR opřený o změněnou koncepci financování vědy a výzkumu, kterou vypracovala RVV, **povede k výrazné redukci základního výzkumu** také v Archeologickém ústavu AV ČR, Praha, v.v.i. (ARÚP). Je zřejmé, že nový způsob financování AV povede až k 20% snížení rozpočtu ARÚP na vědecké a servisní aktivity již v roce 2010. **Pokud k tomu dojde, těžce to poškodí archeologii jako vědní obor v České republice vůbec.** ARÚP založený již v roce 1919 jako Státní archeologický ústav totiž ze svého rozpočtu a bez náhrady zajišťuje širokou škálu aktivit a povinností, které jsou odvozeny od jeho role centrálního oborového pracoviště na poli výzkumu a také ochrany archeologických památek, což je zakotveno nejenom v jeho zřizovací listině, ale i v související památkové legislativě.

- **Logickým důsledkem tohoto vývoje bude masivní redukce základního výzkumu zajišťovaného ARÚP**

Z hlediska potřeb základního výzkumu bude muset dojít k redukci či zastavení finančně nákladných projektů, které ústav doposud profilovaly, ale které při předpokládané 50% finanční restrikci během tří let nebude možno dále udržet. Ohroženy jsou např. vývoj a aplikace metod nedestruktivní archeologie (např. *letecký průzkum*, *geofyzikální prospekce*), programy mapování archeologického dědictví a udržování *softwarového vybavení* (např.

geografických informačních systémů). Omezeny mohou být i významné mezinárodní projekty, které jsou částečně financovány z prostředků zúčastněných institucí (např. pro Čechy významný projekt Keltové v Evropě). Zastavení nutně potká také projekty zaměřené na zpracování a vyhodnocení výsledků terénních výzkumných akcí, které ARÚP zajišťuje.

Nově prosazovanou koncepcí financování vědy nejsou vůbec zohledněny a nebudou moci být nadále realizovány aktivity ARÚP, které slouží celé oborové komunitě i státní správě.

- **ARÚP nebude schopen zajistit zákonem mu uloženou úlohu při ochraně archeologické části našeho kulturního dědictví**

ARÚP se podle ustanovení Památkového zákona podílí na památkové ochraně archeologických pramenů jako součásti národního kulturního dědictví. Podle znění tohoto zákona je každý stavebník v Čechách povinen ohlásit stavební akci ARÚP, který zajišťuje následně veškerou potřebnou agendu. ARÚP poskytuje vyjádření ke stavebním akcím (v r. 2008 jich bylo 1746), příp. je distribuuje dalším organizacím (3419 v r. 2008). Pracovníci ARÚP běžně zpracovávají posudky určující kulturní hodnotu archeologických nálezů (pro potřeby krajských úřadů aj.).

Srov. http://www.arup.cas.cz/cz/pamatkovaochrana/pamatkova_ochrana.html.

- **ARÚP bude nucen redukovat či úplně zastavit činnost vydávání odborné literatury**

ARÚP je největším vydavatelem odborné archeologické literatury v ČR. V letech 2004-2008 vydal 34 monografií.

Srov. <http://www.arup.cas.cz/cz/publikace/publikace.html>.

- **Bude ohroženo vydávání hlavních oborových časopisů**

ARÚP vydává dva hlavní české odborné archeologické časopisy s mezinárodním dosahem. *Památky archeologické* jsou jediným archeologickým časopisem v ČR registrovaným ve Web of Science; jeho mezinárodní rezonance je nepřehlédnutelná. *Archeologické rozhledy* jsou diskusním fórem využívaným českou i střeoevropskou archeologickou komunitou; jsou registrovány v evropských databázích a zahrnuty do Seznamu recenzovaných neimpaktivních časopisů RVV.

Srov. <http://www.arup.cas.cz/cz/publikace/periodika.html>.

- **Budou muset být omezeny služby odborné knihovny a bibliografická služba, silně omezeno nebo zastaveno bude muset být její systematické doplňování a budování**

ARÚP systematicky vytváří a spravuje největší oborovou knihovnu v ČR. Knihovna je otevřena odborníkům, studentům i širší veřejnosti. Je základnou pro výzkum nejen pracovníků AV ČR, ale všech dalších institucí, zejména pak studentů vysokých škol (v současnosti se archeologie v ČR vyučuje na osmi universitách). Knihovna vede rozsáhlou agendu spojenou s mezinárodní výměnou publikací. Před povodní v r. 2002 měla knihovna ARÚP přes 100 tis. svazků, ale během povodně byla její velká část zničena. Během následujících pěti let byla knihovna (s využitím široké mezinárodní solidarity) ve všech svých funkcích plně obnovena; k dnešnímu dni má opět kolem 40 tis. svazků uspořádaných moderním způsobem s volným přístupem ke knihám. Katalog knihovny je veden elektronicky je přístupný na webových stránkách ARÚP.

Srov.: (<http://www.arup.cas.cz/cz/knihovna/knihovna.html>).

Kromě katalogu knihovny zpřístupňuje ARÚP na internetu také rozsáhlou bibliografickou databázi archeologických bohemik (cca 100 tis. záznamů). Tato bibliografie je průběžně zpracovávána pracovníky ARÚP během posledních desetiletí.

Srov.: <http://www.arup.cas.cz/cz/bibliografie/bibliografie.html>.

- **Nebude možno zajistit provoz internetové databáze terénních archeologických výzkumů**

V r. 2009 se v ARÚP realizoval projekt internetové registrace terénních archeologických výzkumů na území Čech. Tento projekt sleduje vytvoření jednotného informačního systému a efektivní kontroly archeologické terénní práce, kterou ARÚP ukládá zákon. Přístup k datům umožňuje ARÚP zdarma.

Srov.: <http://arup.smartgis.cz/page/0/>.

- **Bude ohrožena základní archivní činnost**

ARÚP spravuje centrální archiv dokumentace terénních archeologických výzkumů na území Čech. Archiv existuje od r. 1919 a ve svém celku představuje jednu z nejdůležitějších součástí národního archeologického dědictví. Povinnost ukládat kopie nálezových zpráv z terénních výzkumů do archivu ARÚP vyplývá ze zákona. V archivu je uloženo kolem 70 tis. hlášení a menších nálezových zpráv, cca 4 tis. velkých nálezových zpráv, přes 200 tis. negativů a diapozitivů a přes 10 tis. plánů. ARÚP zpřístupňuje jeho obsah odborníkům a veřejnosti formou prezenčního studia.

V ARÚP průběžně vzniká Archeologická databáze Čech (přes 60 tis. záznamů), která je přístupná i v prostředí geografického informačního systému (Archeologická mapa Čech) na intranetu ARÚP. Archeologická databáze Čech (datový soubor i obslužný program) jsou bezplatně k dispozici všem odborníkům i státní a regionální správě. Údaje o terénních výzkumech na území zveřejňuje ARÚP pravidelně v podobě periodické publikace Výzkumy v Čechách.

Srov.: <http://www.arup.cas.cz/cz/archivy/archivy.html>.

Po povodni v r. 2002 byl v archivu ARÚP zahájen nákladný program digitalizace dokumentů, a to jak s cílem jejich ochrany, tak efektivního šíření odborných informací. V současné době je prakticky celý archiv (s výjimkou plánů, které budou zpracovány letos) dostupný v digitální podobě, a to prostřednictvím internetové aplikace; odborníkům z oprávněných organizací poskytuje ARÚP přístup zdarma.

Srov. http://www.arup.cas.cz/cz/archivy/archiv_digitalni.html.

Tyto informace předkládáme veřejnosti nejenom jako součást obrany ohrožených oborových a institucionálních kapacit úzce a zjevně spjatých s celospolečenskými zájmy, ale také jako naléhavé upozornění na destruktivní a nevyváženou vědní politiku státu vycházející z úzce zájmového a komercionalizovaného vidění vědy.